

Pedagoogi töö aeg ja sisu

A n n e l i K a n n u s

Tartu Tervishoiu Kõrgkooli rektor

Täistööaja puhul puudub haridusasutustes ühtne kriteerium, mille alusel on määratletud pedagoogi tööaeg ja töö sisu kogu tööaasta lõikes. Pedagoogide puhul on õiguslikult käsitlemata üldtööaja mõiste, ületunnitöö on mitmeti tõlgendatav ning seda tõlgendataksegi kooliti väga erinevalt.

Kaitsesin 2004. aastal magistritöö teemal „Pedagoogi tööaeg ja töö sisu kõrghariduse taseme õppekavadega kutseõppeasutustes“. Nüüd on õpetajatöö sisu ja palgaprobleemid (õigemini küll vastupidi) taas aktuaalseks muutumas. Oluline oleks vaadata, kas nende kolme aasta jooksul on ka reaalselt tulnud ette muutusi õpetajatöö sisus.

Tööaja määratlemise üldpõhimõtted on kõikide haridustasemetel õpetajatel üsna ühesugused. Allpool kasutan sõna „pedagoog“ eri asutustes töötavate pedagoogide, õpetajate ja õppejõudude ühisnimetajana.

Magistritöö käigus kirjeldasin pedagoogide tööaja kasutamist ja töö sisu seitsmes kutseõppeasutuses, kus tegeldi kõrghariduse tasemel õppekavadega. Tööaega ja sisu uuriti kvalitatiivse induktiivse sisuanalüüsi abil dokumentidest, mille on kehtestanud kutseõppeasutused ning mida uuringuks esitati. Tööaja kasutamist ning töö sisu uurisin lisaks pedagoogide ankeetküsitlusega, milles selgitasin kehtestatud dokumentide tundmist ning tööaja kasutamist ja töö sisu määratlemist pedagoogide poolt.

Selgus, et pedagoogide üldtööaja mõiste on õiguslikult käsitlemata ning nende ületunnitöö mitmeti tõlgendatav. Kooliti tõlgendataksegi seda väga erinevalt. Uuringus osalenud koolides on pea-

le õppetundide andmise kooli dokumentidega reguleeritud ka üldtööajal tehtav töö, kuid mida ühes koolis tehakse põhitööaja sees, see jääb teises koolis lisatöö või lausa tasustamata töö hulka.

Pedagoogi konkreetseid tööülesandeid, õigusi ja vastutust on koolide regulatsioonis nimetatud kokku ligikaudu paarsada, põhiolemuselt jagunevad need viide alakategooriasse (magistritöö lisa 3). Alakategooriatest saaks lähendada pedagoogide tööaja sisu määratlemisel nii määruse kui ka kooli dokumentatsiooni tasandil. Pedagoogide töö ajaraamid ning töönorm on koolide dokumentatsioonides reguleeritud erinevalt, seadusandlikult on kindlaks määratud ainult õppetundide osa töönädalas ning töönädala töötundide arv. Kalendriaastas on 52 nädalat, pedagoog puhkab nendest kaheksa – järele jääb 46. Pühad satuvad ka tööpäevadele, mistõttu võime lahutada veel ligikaudu kaks nädalat. Jääb järele ligikaudu 44 täistöönädalat. Õppeaasta pikkus on 35–40 nädalat, seega jääb üle 4–6 nn õpetegevuseta nädalat. Arvestame täiskasvanukoolituse seaduse järgi enesetäiendamisele kuluvad kaks nädalat maha ning jääb 2–4 nädalat aega, kus oleks võimalik tegelda õppetegevust otsestelt mittepuudutavaga. Töönädalas on 35–40 tundi, millest klassi ees seis-

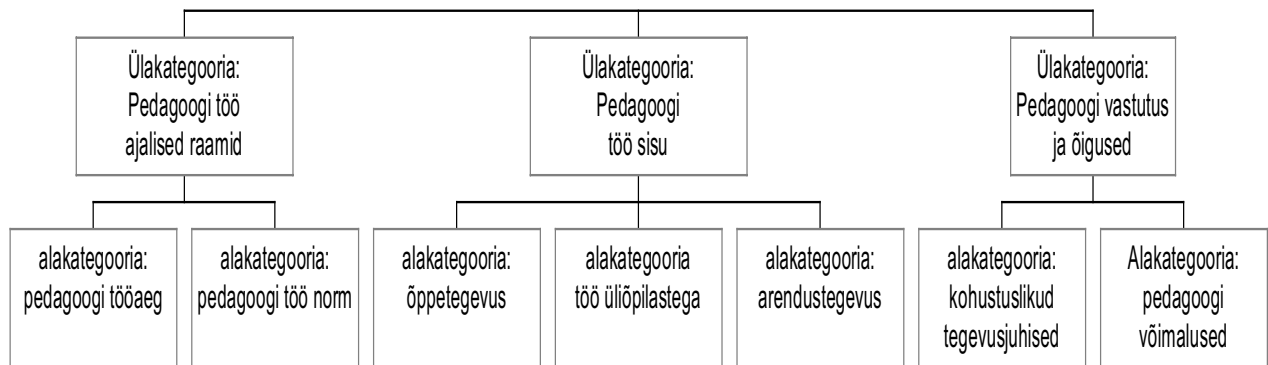
mist võib olla 8–22, nn muuks tegevuseks jääb nädalas 18–32 tundi.

Pedagoogide meelest ei mahu kogu kohustuslik töö nende tööaja ning põhipalga raamesse. Ületunnitöö mõiste on segane, ületunnitöö tegemine vastuoluline nii koolides kui ka tööseadusandluses. Samal ajal selgus, et tundide ettevalmistamiseks ning õppurite hindamiseks kulub mitu korda enam aega, kui seda on õpetaja tegevusse planeeritud.

Lühike küsitlus riigi rakenduskõrgkoolide seas 2006. aastal näitab samalaadseid tulemusi kui 2004. aastal läbi viidud küsitlus. Mõnes õppeasutuses rakendatakse tööaja planeerimiseks arvutipõhiseid programme – et määrata, kui palju on õpetaja planeerinud tööaega tundide ettevalmistamiseks konkreetsetes õppeaines. Enamikul juhtudel on igasuguse tööaja arvestamise aluseks ikka tundide arv, mis pedagoog klassi ees seisab. Isegi kui koolijuht räägib täistööaja planeerimisest, baseerub tegelik palgaarvestus ikkagi klassitundide alusel arvestamisel.

Miks nii enam ei saa?

Kui küsida pedagoogilt, mitu töötundi on tal aastas, varieeruvad vastusevariantid endiselt 600 tunnist aastas kuni 1700ni. Kui rääkida koolijuhtidega pedagoogi tööajast, saame varieeruvuse

Skeem. Kvalitatiivse sisuanalüüsi alusel moodustunud üla- ja alakategooriad.

1460 tunnist 1700ni. Põhjaliku uuringu tagi võib öelda, et täistööaja puhul ei ole haridusasutustes ühtset kriteeriumi, mille alusel oleks pedagoogi tööaeg ja töö sisu tööaasta lõikes määratletud.

Nii õppurid kui ka pedagoogid käivad järjest sagedamini puhkuseraisil välismaal ning seda väga erinevatel aegadel. Puhkuse võimaldamine pedagoogi soovidele vastu tulles teeb keerulisemaks töö sisu määratlemise suveperioodil, aga ka kollektiivsete koolituste läbiviimise. Kui pedagoog on näiteks märtsis kümme päeva puhkusel, tuleb ta suveperioodil tööle keset augustit, mil paljud koolid pole valmis teda tööle rakendada. Polekski vaja rakendada, kui pedagoog tegeleks sel ajal õppetundide ettevalmistamise või enesetäiendamise-ga. Sageli näeb pedagoogi kaheksatunnise tööpäeva asemel suvel aga vaid korraks majast läbi käimas ning seejärel jälle randa suundumas. Kindlasti on meie kliimas hädavajalik suvepuhkus maksimaalselt ära kasutada, et ennast pikaks talveks laadida, ja ilmselgelt vajab iga pedagoog puhkust suvel, kuid kui palju? Kas kool (eriti kõrgkool) peaks töötama intensiivselt vähemalt üksteist kuud aastas või piisab kümnest? Kas pedagoogide puhul peaksime rääkima vähemalt kuuenädalasest puhkusest suvel ning ühest nädalast kevadel ja talvel, et nii õppe- kui ka arendustegevust õppeasutuses oleks efektiivsem korraldada ja inimesed ei põleks läbi? Üha enam inimesi soovib võtta puhkust n-õ jupiti ning see teeb töö korraldamise ja õppeteenuse pakkumise keerukamaks. Loomulikult on kooli tasandil võimalik kokku leppida, kuid eestlaslikult kuulub sinna juurde virisemine „kusagil mujal nii ei tehta, miks meie...”.

Lugesin Õpetajate Lehest artiklit tulemustasustamisest ja olin hämmingus, sest vähemalt pool tegevusest, mida pedagoogist autor pidas tulemustasu maksmise vääriliseks, kuulub pedagoogi põhitegevuse hulka. Õpetada ei saa õppeaineid ette valmistamata, õppuritele tagasisidet andmata või nendega suhtlemata. Õpetajatööd ei saa teha ka arendamata ning arendada tuleb nii en-nast, õppureid, õppeaineid, meetodeid jne, kuid ka enda õppeasutust kui organisatsiooni.

Kõikidel haridustasanditel on ühtmoodi tähtsaks muutunud projektide kirjutamine, neis osalemine, nende juhtimine, välissuhtlus ja -sidemed. Meiegi õppeasutuses vaieldi mitu aastat, kas selliste nn õppetööväliste asjadega peavad tegelema spetsiaalsed projektijuhid, huvijuhid või arendusspetsialistid. Veel viis aastat tagasi arvasid paljud õppejõud, et nende asi see küll pole. Õnneks on hoiakud muutumas ning üha enam inimesi mõistab enese olulisust selles arenguprotsessis. Samas on äärmiselt vajalik kokku leppida, kui palju kogu sellest arendustegevusest kuulub pedagoogi täistööaja sisse ja kui palju kulub selleks lisatööd, -aega ja -raha. Kokkulepete sõlmimine ja tasakaalu leidmine õppeasutuses oleks oluliselt lihtsam, kui asjad oleksid kokku lepitud riigi tasandil ehk kui eksisteeriksid pedagoogi täistööaja norm ning töö sisu üldparameetrid.

Minu magistr töö põhjal võib selgelt väita, et pedagoogi töö jaguneb kolme kategooriasse:

- õppetegevus (auditoorne töö, töö õp-pekavaga, õppematerjalide ettevalmistus ja õppemetoodiline töö),
- töö õppuritega (kasvatustegevus, õp-

purite tegevuse juhtimine, hindamisprotsess),

- arendustegevus (õppetegevust toetav arendustöö, kooli esindamine, enesetäiendamine, koostöö kooli edendamiseks, informatsiooni vahendamine).

Nii magistr töö tegemise kui ka kaitsmise ajal vaidlesin korduvalt inimestega, kes väitsid, et pedagoogitöö nn lah-terdamine, kaardistamine, tööaja planeerimine jms surmavad kogu loomingu-lisuse ja individuaalse lähenemise pedagoogitöös. Üheksa-aastase pedagoogitöö ning seitsmeaastase koolijuh-timise kogemusega väidan ma vastu-pidist. Haridussüsteemi kõikidel tasanditel on lisandunud ülesandeid ja kohus-tusi nii koolile kui ka seal töötavale pedagoogile. Paljudel asutustel puudu-vad reaalsed näitajad ja mõõdikud, et tõestada töömahu suurenemist ning nõudmiste läbimõtle matust. Ma ei nõustu paljudes küsimustes Üle Vooglaiega, kuid ühes olen temaga ühel nõul – uuringuid, mille alusel otsuseid teha, korraldatakse Eestis liiga vähe.

Loodetavasti käivitub ühiskonnas dis-kussioon pedagoogi tööaja ja töö sisu üle lähiajal uuesti. Tõsi, küllap paraku taas palgapoliitika küsimustega seoses, mitte vajadusest pedagoogi töö sisu, vajadusi ja võimalusi analüüsida.